

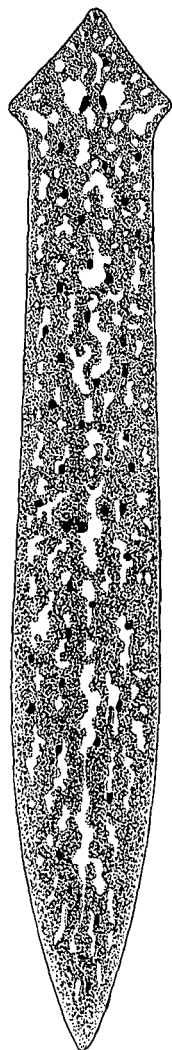
Maandblad van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
gevestigd te Amsterdam

Dr. C. den Hartog

De verspreiding van de platworm *Dugesia tigrina* in Nederland

De platworm *Dugesia tigrina* is een Noord-Amerikaanse soort, die in deze eeuw in Europa is geïmporteerd, vermoedelijk met aquariumplanten. Aquariumhouders hebben aan deze platworm een uitgesproken hekel, omdat ze in kweekbakjes nogal huishoudt onder het visbroed en bovendien lastig te bestrijden is. De vissen eten de platwormen niet, en tegen chemische bestrijdingsmiddelen schijnen de wormen beter bestand te zijn dan de vissen. Dit is een ongelukkige zaak, daar het voor de aquariumhouder natuurlijk om de vissen gaat. De soort is 7-14 mm lang en 1-1,5 mm breed en gemakkelijk te herkennen aan de driehoekige kop met de duidelijk afgetekende, tamelijk spitse, op en neer beweegbare 'oortjes' en het karakteristieke pigmentatiepatroon. De kleur is grijs en enigszins vlekkelig door talrijke kleine pigmentkorreltjes, min of meer langwerpige uitgetrokken zwarte puntjes en langwerpige ongekleurde vlekjes. Met behulp van de door de heer G. Bank Jr. vervaardigde afbeelding is het dier feilloos te herkennen. De enige andere in Nederland voorkomende soort met een driehoekige kop is *D. gonocephala*. Deze is olijfgrijs tot zwart en vrijwel beperkt tot Zuid Limburg. Onlangs werd zij opgegeven van de Mosbeek in Twente (Oomen & Geelen, 1966).

In West Europa is *D. tigrina* herhaaldelijk opgegeven uit Duitsland, Frankrijk, Zwitserland, Engeland en België. Het verspreidingspatroon in Europa is nog geenszins duidelijk. Het aantal vondsten is hiervoor nog te gering en in grote gebieden heeft vermoedelijk nog niemand op de soort gelet. Waarschijnlijk bestaat het huidige Europese areaal van *D. tigrina* uit een aantal afzonderlijke verspreidingshaarden, die voortdurend in grootte toenemen en die in de toekomst met elkaar zullen samenvloeien tot een groot aaneengesloten verspreidingsgebied. In Nederland werd *D. tigrina* voor het eerst aangetroffen in 1957 in het Sneekerveer bij Terhorne. Onderzoek in de provincie Friesland leverde in hetzelfde en het daarop volgende jaar nog een aantal vindplaatsen op, nl. de Grote Wielen ten oosten van Leeuwarden, de Oudegaasterbrekken bij Oudega en de Fluessen bij Elahuizen en Gaastmeer (Den Hartog, 1959; Den Hartog & Tulp, 1960). In 1961 vond de heer P. C. Diegenbach *D. tigrina* bij Amsterdam in de Bosbaan. Deze vondst deed het vermoeden rijzen dat de soort ook elders in het West Nederlandse plasseengebied zou kunnen worden aangetroffen. Het duurde evenwel tot de zomer van 1966 eer mijn ver-



moeden kon worden bevestigd. Op 21 augustus vond ik *D. tigrina* langs de oever van het Braassemermeer bij Roelofsarendsveen en op 17 september volgden enige vondsten in de Loenerveense plas bij Oud-Loosdrecht.

D. tigrina komt voor langs de oevers van grote eutrofe plassen en meren en vertoont een duidelijke voorkeur voor plaatsen die min of meer tegen de golfslag zijn beschut, b.v. in de luwte van in ondiep water opgeslagen riet- en lisdodde kolonies. Ze leeft op en onder steenblokken en bakstenen, die niet of spaarzaam met diatomeeën zijn begroeid. In de zomer komen de wormen tot bij het wateroppervlak, doch tegen de winter trekken ze zich terug naar iets dieper water. *D. tigrina* wordt in de biotoop gewoonlijk begeleid door andere platwormen als *D. lugubris*, *Dendrocoelum lacteum* en *Polycelis*-soorten, maar in tegenstelling tot haar begeleiders komt *D. tigrina* bij ons nooit op waterplanten voor. Ze schijnt strikt beperkt te zijn tot de hierboven beschreven biotoop. De tot nu toe bekende vindplaatsen van de soort zijn aangegeven op de verspreidingskaart. Om een beter beeld van de verspreiding te verkrijgen wordt een ieder opgewekt in zijn eigen omgeving eens naar *D. tigrina* uit te kijken, want het is wel zeker, dat haar verspreiding in ons land aanzienlijk wijder is, dan het kaartje suggereert. Wanneer U de soort mocht vinden, meldt dan vindplaats, datum, aantal en milieugegevens onmiddellijk aan het onderstaande adres, en stuur eventueel een buisje met één of twee levende exemplaren ter controle.

LITERATUUR:

- HARTOG, C. den - *Dugesia tigrina*, an immigrant Triclad in the Netherlands. Biol. Jb. Dodonaea 26 (1959) 68-72.
- HARTOG, C. den - De Nederlandse platwormen (Tricladida). - Wetensch. Meded. K.N.N.V. 42 (1962) 1-40 (zie p. 21-22, fig. 18).
- HARTOG, C. den & A. S. TULP - Hydrobiologische waarnemingen in Friesland I. De Levende Natuur 63 (1960) 109-120. (zie pag. 115-117, fig. 6c).
- OOMEN, H. C. J. & J. F. M. GEELEN - On the distribution of *Crenobia* (*Planaria*) *alpina* (Dana) in the Netherlands. Arch. Néerl. Zool. 16 (1966) 440-452.

Savelsbos

Het Staatsbosbeheer, Provinciale Directie Limburg, organiseert ook dit jaar natuurwandelingen in het Zuid-Limburgse natuurreservaat 'SAVELSBOS', onder leiding van natuurgidsen.

Op de 1e en 2e Paasdag zullen de eerste 2 rondleidingen plaats vinden waarna in de maanden april tot en met augustus elke zaterdag- en zondagmiddag en in de maanden juli en augustus bovendien op de woensdagmiddag een wandeling plaats vindt. Om precies 15 uur wordt vertrokken van het bezoekerscentrum, Moerslag 14 te Sint Geertruid uit. Deelneming is kosteloos.

Aan iedere deelnemer wordt gratis een folder verstrekt.

Begin april wordt in dit natuurreservaat op een der wandelroutes van ongeveer een half uur gaans het natuurspad weer aangelegd. Diverse bomen, struiken, planten en andere belangwekkende voorwerpen worden met naambordjes aangeduid, waarop behalve de Nederlandse en latijnse naam ook enige interessante bijzonderheden vermeld staan. De natuurvriend-wandelaar kan dan op elke gewenste dag en uur individueel zijn route kiezen, want behalve deze korte natuurspad-wandeling kunnen nog 4 langere wandelingen individueel worden gemaakt. Paaltjes met gekleurde koppen wijzen de wandelaar de weg en zorgen dat hij niet kan verdwalen en weer op zijn uitgangspunt - het bezoekerscentrum - uit komt.

Behalve een bescheiden parkeerterrein is thans ook een toiletgebouwtje ter beschikking van de bezoekers.